

**Hiiumaa,
Läänemaa ja Saaremaa
turismi arengukava
2013**

Ain Hinsberg, Turismimaailm OÜ

Sisukord

	Lk.
1. Sissejuhatus	3
2. Turismi ja puhkemajanduse hetkeolukord	4
3. Turismi ja puhkemajanduse arengu visioon ja eesmärgid	22
4. Tegevused	25
5. Turismiregiooni ja katusorganisatsiooni tegevuskava projekt	35
6. Sihtasutuse Lääne-Eesti Turism põhikirja projekt	38

1. Sissejuhatus

Käesolev Lääne-Eesti turismi arengukava koostati 2005. aasta sügisel Turismimaailm OÜ konsultandi Ain Hinsbergi poolt Läänemaa Arenduskeskuse tellimusel EL Phare CBC projekti „Turismi arendamine ja koostöö Läänemere regioonis“ käigus.

Käesolev arengukava on eelkõige dokument, mis sisaldab Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa turismi olukorra ning analüüsi, pikemaajalise tegevuse kavandamise ning edasise arengu suundi ja eelistusi.

Käesoleva projekti ja arengukava kontekstis on Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa.

2. Turismi ja puhkemajanduse hetkeolukord

2.1 Turismi ja puhkemajanduse ressursi ja pakkumise kirjeldus

2.1.1 Kohalikud informatsioonikanalid

Hiiumaa pakkumisest ja turismiprofiilist on hetkel võimalik ülevaatlik pilt saada mitte ainult riiklikul tasandil eksisteerivate andmetega tutvudes, vaid ka maakonna oma portaali www.hiiumaa.ee turismiinfo abil.

Peale portaali on maakonna peamiseks turismiinfoallikaks on Hiiumaa turismikataloog, mis on ühtlasi ka peamiseks turundustöövahenditeks.

Läänemaa pakkumisest ja turismiprofiilist on hetkel võimalik mingigi ülevaatlik pilt saada ainult riiklikul tasandil eksisteerivate andmetega tutvudes, sest maakonnal puudub oma turismiportaal.

Praegune Läänemaa protaal <http://portaal.laanemaa.ee/link/category/19/> on sisuliselt mitteülevaatlik linkidekogum, millel oma sisu praktiliselt puudub.

Maakonna peamiseks turismiinfoallikaks on Haapsalu ja Läänemaa ühistrükised, mis on ühtlasi ka peamiseks turundustöövahenditeks.

Saaremaa turismipakkumisest ja -profiilist on hetkel võimalik ülevaatlik pilt saada mitte ainult riiklikul tasandil eksisteerivate andmetega tutvudes, vaid ka maakonna oma portaali www.saaremaa.ee turismiinfo abil.

Peale portaali on maakonna peamiseks turismiinfoallikaks on Saaremaa turismikataloog, mis on ühtlasi ka peamiseks turundustöövahenditeks.

2.1.2 EAS TAK esindustrükis ja vaatamisväärsuste andmebaas

EAS TAK 2005. aasta ametlikus esindusbroshüüris “Estonia – A Great Little Country” on Eesti 241 ja Lääne-Eesti regiooni 66 objekti hulgas Hiiumaalt 12, Läänemaalt 12 ja Saaremaalt 22 objekti ehk 19% Eesti vastavast pakkumisest.

Tegevuste, ürituste ja söögikohtade osas on samas väljaandes mainitud Hiiumaalt 5, Läänemaalt 7 ja Saaremaalt 10 viidet.

Vastava trükise visuaalses osas leiab Eesti 73 ja Lääne-Eesti regiooni 24 foto hulgast 4 Hiiumaa, 5 Läänemaa ja 10 Saaremaa fotot ehk 26% Eesti vastavast pakkumisest.

www.visitestonia.com andmebaasis on Eesti 486 objekti ja Lääne-Eesti regiooni 119 objekti hulgas (november 2005) vaatamisväärsusi Hiiumaalt 31, Läänemaalt 49 ja Saaremaalt ainult 10, mis teeb kolme maakonna peale kokku 90 vaatamisväärtust ehk 19% Eesti vastavast pakkumisest.

Vastava kolme maakonna vaatamisväärsused jagunevad:

- Ajaloolised 54
- Muuseumid 35
- Looduslikud 23
- Ekskursioonid 7

Asukoha järgi paikneb enamik vastavatest vaatamisväärsustest Haapsalus (19) ja Kärdlas (10).

2.1.3 Lääne-Eesti regiooni kuvand

www.visitestonia.com regioonide alajaotusest leiame Lääneranniku The Romantic West Coast / Romanttinen Länsirannikko / Романтическое западное побережье / Die Romantische Westküste käsitluses kirjelduse:

ENG - Drive your fingers into the finely grained sand of a beach on Estonia's west coast, look up to see other people laughing or playing volleyball around you, and you'll understand why this is where many Estonians themselves go to unwind and have fun. With its lovely coastline and hundreds of islands offshore, it's no wonder why it's so widely beloved.

The regional hub is Pärnu, the largest town in western Estonia. It's long been celebrated all around the Baltic Sea as the most delightful of resorts, featuring attractions from the sublime to the quirky, like mud-bath spas. Pärnu's also celebrated for its network of meticulously well-kept parks and for its inviting architectural landscape.

A smaller but equally inviting town along the west coast is Haapsalu, distinguished by its 19th-century town feel. It, like Pärnu, also has a fine beach and several health spas, which were once frequented by the Russian royal family. Another star attraction here is the town-center's 13th century castle—once the seat of a medieval bishopric.

The islands off the coast are virtual dreamlands, unlike anything in Europe. The two largest islands are Saaremaa and Hiiumaa, which are both retreats from faced-paced city life. The islands, which also include the smaller Muhu, Kihnu and Ruhnu, have a laid-back, friendly air about them. And the landscape is considered quintessentially Estonian, with many windmills, thatched cottages and sleepy fishing villages.

FIN - Juoksuta hienoa hiekkaa sormiesi läpi Länsi-Viron rannoilla, vilkaise hymyileviä ihmisiä ympärilläsi ja ymmärrät miksi tästä rannikkoseudusta satoine saarineen on sukeutunut lomaseutu, jonne virolaiset itsekin lähtevät rentoutumaan ja pitämään hauskaa. Alueellinen keskus on Pärnu, Viron kesäpääkaupunki, jota on pidetty Itämeren lomakohteista viehättävimpänä. Huvitusten kirjo ulottuu upeista omituisiin, kuten mutakylpyihin.

Pienempi, mutta vähintään yhtä tenhoava länsirannikon kaupunki on Haapsalu tunnelmallisine puutalokeskustoineen. Pikkukaupungin vetonaula on 1200-luvulla rakennettu piispanlinna.

Viron saaret ovat todellisia virtuaaliunelmia, toisenlaisia kuin mikään muu Euroopassa. Kaksi suurinta, Saarenmaa ja Hiidenmaa, tarjoavat pakopaikan kaupungin humuun kyllästyneille.

Saarilla, joihin kuuluvat myös pienemmät Muhu, Kihnu ja Ruhnu, on rento ja reilu meininki. Maaseutua pilkuttavat tuulimyllyt, ruokokattoiset maalaistalot ja uniset kalastajakylät.

GER - Sie brauchen Tapetenwechsel Sie wollen auf Entdeckungsreisen gehen, etwas Neues erleben, das zugleich aufregend und romantisch ist? - Dann müssen Sie nicht gleich weg vom vertrauten Europa. Sie brauchen nur den Blick ein wenig nordwärts

zu richten, zu jenem trendbewussten, nordisch anmutenden Volk von 1,4 Millionen Menschen. Estland verspricht ein Abenteuer, das Sie nie vergessen werden.

Im Gegensatz zu einer Welt, die gelegentlich bis zum Überdruß verplant und reglementiert scheint, ist Estland erfrischend ursprünglich und natürlich geblieben. Nachdem sich Estland vor zehn Jahren der kommunistischen Zügel entledigte, hat es seine Tore zur Welt hin geöffnet. Nun können Gäste von nah und fern seinen Charme schnuppern. Die schönen Burgen und die alten Städte des Landes, die Gutshäuser, Wälder, Strände und Inseln sprechen für sich; die Menschen ohnehin. Und die Geschichte des Landes ist bewegt.

Die Esten sind nicht nur ein Volk mit aufregender Vergangenheit; es ist ein Volk, das sich gleichzeitig als fortschrittlich und geschichtsbewusst, aber auch als schrullig versteht. Seine bemerkenswerten Erfolge nach der Wiederherstellung der Selbständigkeit im Jahr 1991 spiegeln sich im Kleinen in der beeindruckenden Internet-Infrastruktur wieder, die als eine der fortschrittlichsten der Welt gilt. Sogar in den abgelegensten Ecken werden Sie aller Wahrscheinlichkeit nach einen Dörfner antreffen, der ebenso unbefangen im Internet surft, wie er seine Kuh melkt.

RUS - На протяжении многих веков море было для жителей Эстонии частью их жизни. Сейчас чистые пляжи с белым балтийским песком, живописные островки с нетронутой природой и современные курорты привлекают в Эстонию туристов со всего мира. Здесь можно поправить свое здоровье и искупаться в водах Балтийского моря, совершить прогулку на велосипеде, насладиться пением птиц, заняться подводным плаванием и покататься на яхте. Незабываемое впечатление оставит посещение островов с их своеобразным пейзажем – зарослями можжевельника, деревянными ветряными мельницами и романтическим шумом прибоя.

2.1.4 Majutus

www.visitestonia.com andmebaasi põhjal on Eesti 902-st majutusasutusest Lääne-Eesti regioonis 395 majutusasutust, millest Hiiumaal on 48, Läänemaal 56 ja Saaremaal 187 majutusettevõtet, seega kolmes maakonnas kokku 291 pakkujate ehk kolmandik Eesti pakkumisest.

Suurimateks Saaremaa, Hiiumaa ja Läänemaa majutuskeskusteks on Kuressaare 57 (Suur-Kuressaare ehk Kuressaare ja Kaarma vald = 55% Saare maakonna majutuskohtadest), Haapsalu 23 (Haapsalu + Ridala vald = 54% Läänemaa majutuskohtadest) ja Käina vald Hiiumaal 21 majutusasutusega.

Veel on märkimisväärselt majutuskeskusteks Kärdla linn, Vormsi vald ning Muhu ja Leisi vallad.

Liikide lõikes on Saaremaa, Hiiumaa ja Läänemaa peamisteks majutusliikideks:

- Puhkemajad 95 (52% Eesti pakkumisest)
- Kodumajutused 77 (44% Eesti pakkumisest)
- Puhkekülad ja –laagrid 33 (43% Eesti pakkumisest)
- Külalistemajad 32 (21% Eesti pakkumisest)
- Hotellid 26 (18% Eesti pakkumisest)
- Hostelid 12 (15% Eesti pakkumisest)
- Muu 1 (7% Eesti pakkumisest)
- Külaliskorterid 0
- Motellid 0

Saaremaal, Hiiumaal ja Läänemaal pakuvad majutust valdavalt väiksemad majutuskohad, kuna hotellide ja külalistemajade nominaalosakaal on kokku ainult 21% ja selgelt domineerivad puhkemajad (34,5%) ja kodumajutused (28%).

Puhkemajade osas on nende maakondade pakkumine lausa üle poole ning kodumajutuse ja puhkekülade ja –laagrite osas veidi alla poole Eesti vastavast pakkumisest.

Statistikaameti andmetel on Hiiumaa majutusasutuste keskmine maht 24 voodikohta 10 toas, Läänemaa majutusasutuste keskmine maht 30 voodikohta 15 toas ja

Saaremaa majutusasutuste keskmine maht 36 voodikohta 17 toas. See teeb kolme vastava maakonna keskmise majutusasutuse mahuks 30 voodikohta 14 toas.

Lääne-Eesti regiooni vastavad näitajad on aga 43 voodikohta 18 toas ja Eesti keskmises majutusasutuses on 54 voodikohta 25 toas.

Läänemaa, Hiiumaa ja Saaremaa majutusettevõtluse näitajad 2004

	Tubade täitumus, %	Voodi- kohtade täitumus, %	Ööpäeva keskmine maksumus, krooni
Hiiumaa*	16,4	13,6	257
Läänemaa	44	42	260
Saaremaa	34,6	33,3	359
Hiiu-, Lääne- ja Saaremaa	31,7	29,6	292
Lääne-Eesti regioon	36,8	33,6	300
Eesti	45,5	38,7	441

Allikas: Statistikaamet

* Hiiumaa vastavates näitajates on ilmselt tegemist metoodilise või andmebaasi veaga, sest maakonna majutusettevõtete keskmine täitumus ei saa olla nii madal ei kohalike turismiasjaliste ega majutusettevõtjate hinnangul.

www.visitestonia.com andmebaasi põhjal on Läänemaa ja Saaremaa majutusasutuste keskmiseks hinnaklassiks B (251-550 EEK) ja Hiiumaal C (551-800 EEK).

Statistikaameti andmetel on ööpäeva keskmine maksumus Hiiumaal 257 EEK, Läänemaal 260 EEK ja Saaremaal 407 EEK, mis annab kolme Lääne-Eesti maakonna keskmiseks 308 EEK.

Samal ajal oli Eesti vastav keskmine näitaja 441 krooni.

2.1.5 Taastusraviasutused, sanatooriumid ja spad

Läänemaal (Haapsalus) on kokku 415 taastusravi, sanatooriumite ja spade voodikohta – 11% Eesti vastavast pakkumisest.

Saaremaal (Kuressaares) paikneb 675 taastusravi, sanatooriumite ja spade voodikohta, mis Eesti vastava pakkumise kogumahust on 15%.

Hiiumaal taastusravi-, sanatooriumi- ja spateenust ei pakuta.

Saaremaa, Hiiumaa ja Läänemaa osakaal Eesti taastusravi-, sanatooriumi- ja spateenuse pakkujate mahust on 26%.

Lääne-Eesti regioonis on suurim Eesti terviseturismi pakkujate kooslus (59% kogu turumahust).

2.1.6 Toitlustus

Hiiumaal on 25 toitlustuskohta, millest kolmandik asub Kärddlas ja viiendik Käina vallas. Läänemaal on 45 toitlustuskohta, millest 2/3 asuvad Haapsalus. Saaremaal on 60 toitlustuskohta 3200-le inimesele, millest enamik asub Kuressaares.

MTÜ Eesti Maaturism rahvustoidu pakkujate nimekirjas on Eesti 97 ja 31 Lääne-Eesti regiooni pakkuja hulgas Hiiumaalt 6, Läänemaalt 5 ja Saaremaalt 10 toitlustajat ehk vastavast kolmest maakonnast kokku 21 pakkujat ehk 22% Eesti vastast pakkumisest.

2.1.7 Aktiivne puhkus

www.visitestonia.com andmebaasi põhjal Eesti 421 ja Lääne-Eesti regiooni 123 pakkumise kõrval on Hiiumaal 16, Läänemaal 21 ja Saaremaal 47 aktiivse puhkuse pakkumist ehk kolme maakonna peale kokku 84 ehk 20% Eesti pakkujatest.

Suuremad aktiivse puhkuse keskused on Suur-Kuressaare (17 pakkumist Kuressaares ja Kaarma vallas ehk 36% maakonna pakkumisest) ja Suur-Haapsalu (11 pakkumist ehk Haapsalus + Ridala vallas on pooled maakonna pakkumistest).

Pakkumise liigi põhiselt:

- Vesiharrastus 31 (26% Eesti pakkumisest)
- Ratsutamine 17 (28% Eesti pakkumisest)
- Kalandus 14 (30% Eesti pakkumisest)

- Matkamine 12 (15% Eesti pakkumisest)
- Golf 4 (27% Eesti pakkumisest)
- Jalgratas 6 (16% Eesti pakkumisest)
- Taliharrastus 1 (2% Eesti pakkumisest)

2.1.8 Maaturism

Maaturismi andmebaasis on 197-st Eesti ja 96-st Lääne-Eesti regiooni pakkujast 8 Hiiumaalt, 12 Läänemaalt ja 46 Saaremaalt, mis teeb kolme maakonna peale kokku 66 pakkujat ehk kolmandiku Eesti maaturismi pakkujatest.

2.1.9 Matkarajad

Eesti matkaradade andmebaasis on 218 Eesti ja 34 Lääne-Eesti regiooni raja hulgas Hiiumaalt 5 (www.hiiumaa.ee andmebaasis 10), Läänemaalt 11 ja Saaremaalt 7 rada (www.saaremaa.ee andmebaasis 18 matka- ja loodusradade pakkujat).

Hinnanguliselt on kolme maakonna osakaal 15-20% vastavast Eesti pakkumisest.

2.1.10 Reisifirmad

Hiiumaal tegutseb 2, Läänemaal 5 ja Saaremaal 8 reisifirmat. Kolme maakonna peale kokku saadud 15 reisifirmat on 7% Eesti reisifirmadest ja pea pool Lääne-Eesti regiooni reisifirmadest.

2.1.11 Giidid

Giidide andmebaaside andmetel on Läänemaal 19 atesteeritud giidi, Hiiumaa giidide ja Hiiumaa reisijuhtide seltsi liikmete nimekirjas 30 nime ja Saare maakonnas on kokku 35 atesteeritud giidi. Kolme maakonna peale teeb see kokku 84 giidi.

Giidinduse suurimaks probleemiks on napp võõrkeelte pakkumine ka võtmeturgude osas.

2.1.12 Sündmused

Hiiumaal toimub 2005. aasta turismitrükise sündmustekalendri alusel maist augustini erinevaid üritusi 60 ringis, millest pooled korraldatakse juulis.

Haapsalu ja Läänemaa ühise 2005. aasta turismitrükise sündmustekalendris on 16 üritust, millest pooled toimusid juulis.

Saare maakonnas toimub 2005. aasta turismitrükise sündmustekalendri alusel märtsist novembrini 23 üritust, millest pooled toimusid juulis.

Tippürituste parimateks näideteks on Saaremaal Kuressaare Merepäevad, festival Saaremaa Valss, Kuressaare Ooperipäevad ja Muhu Tulevikumuusika Festival "Juu Jääh", Hiiumaal Hiiumaa Kammermuusika päevad, Hiiumaa Lastefestival ja Päikeseloojangumuusika ning Läänemaal Augustibluus, Valge Daami päevad, Haapsalu Vanamuusikafestival, Solemnitas Hapsaliensis ja Matsalu Loodusfilmide Festival.

2.1.13 Transport

Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa peamiseks turismivärvateks on sadamad – Rohuküla-Heltemaa, Virtsu-Kuivastu, Sõru-Triigi, Mõntu-Ventspils ja Rohuküla-Sviiby ja Tallinn-Virtsu maantee Lääne maakonna piirini.

Tähtsamad sadamad on veel Hiiumaal Lehtma, Orjaku ja Suursadam, Läänemaal Sadamatest tuleb veel mainida Dirhamit Osmussaare ühenduskohana ning Grand Holm Marina ja Haapsalu Jahtklubi sadamad ning Saaremaal tähtsamad väikesadamad on Abruka, Kõiguste, Kuressaare, Mõntu, Nasva, Orissaare, Roomassaare, Seanina, Vätta/Kärsa ja Veere.

2006. aastal avab tegevuse kruisilaevasid teenindav AS Tallinna Sadam süvasadam Küdema lahes Saaremaal.

Hiiumaad teenindab Kärkla lennujaam, mis on Eesti Lennuameti poolt litsentseeritud rahvusvaheline instrumentaallennuväli. Regulaarseid igapäevaseid Tallinn-Kärkla lende teostab Avies.

Saare maakonna õhuteid teenindab AS Kuressaare Lennujaam, mille koosseisu kuulub ka Ruhnu lennujaam. Regulaarseid Tallinn-Kuressaare lende teostab Avies, Kuressaare-Ruhnu-Pärnu lende Air Livonia ja 2005. aasta suvel avati regulaarsed rahvusvahelised lennud Kuressaare-Helsingi (Finnair/Aero Airlines) ning Stockholm-Kuressaare (Skyways).

Bussiühendusi on Hiiumaale Tallinnast päevas keskmiselt kaks.

Päevas on keskmiselt 20 bussiühendust pealinnast Haapsalusse ja teist samapalju tagasi. Bussiühendusi on sõltuvalt hooajast Kuressaarest näiteks Tallinna päevas kümme ja Tartusse (Pärnu kaudu) neli-viis.

Kui Kärkla-Tallinn bussid läbivad ka Haapsalut, siis näiteks Kuressaare ja Haapsalu ning Kuressaare ja Kärkla vahel ümberistumiseta bussiühendusi ei ole.

Hiiumaal tegutseb 7 taksoteenuse pakkujat ja 6 autorenditeenuse pakkujat. Läänemaal tegutseb 3 taksofirmat ja 2 autorenditeenuse pakkujat. Saaremaal tegutseb 3 taksofirmat ja 3 autorenditeenuse pakkujat.

Autode arv...

Hiiumaal on kokku ligi 1000 km teid, millest pea kolmandik on kõvakattega. Kõigi suuremate asulate vahel on võimalik liigelda mustkattega teedel.

Läänemaa teedevõrgu osas on teine kandva tähtsusega maantee Risti-Virtsu ja kolmas Haapsalu-Lihula jätkuga Pärnu suunas. Vastavad maanteed katavad maakonna üsna adekvaatse maanteevõrguga.

Saaremaal on kokku üle 3000 km teid, kusjuures kõigi suuremate asulate vahel on võimalik liigelda mustkattega teedel.

Teedevõrgu peaprobleemiks antud hetkel on kruusakattega kõrvalteede olukord, kuna suurem osa nendest viib mereäärsete objektide juurde, mis ongi oluline osa Saaremaa, Hiiumaa ja Läänemaa turismist nii vaatamisväärsuste kui teenuste pakkumise osas. Vajalik on nende teede tolmuva pinnaga katmine.

EuroVelo marsruut 1 läbib kolme maakonda järgmiselt: Virtsu – Orissaare – Kõljala – Kuressaare – Tehumardi – Kihelkonna – Võhma – Leisi – Triigi sadam – Emmaste – Kõrgessaare – Kärdla – Heltermaa – Haapsalu – Linnamäe – Nõva

Piirkondlikutest marsruutidest läbib Hiiumaad, Läänemaad ja Saaremaad:

11. Virtsu – Lihula – Laiküla teerist – Ridala – Haapsalu;

12. Haapsalu – Ridala – Martna – Liivi – Kullamaa – Koluvere.

Hiiumaal on seitse tähistatud oma maakondlikku jalgrattamatkamarsruuti.

2005. aasta seisuga on rajamisel Riisipere-Haapsalu raudteetammil kulgev jalgrattatee, mis liidetakse EuroVelo 1 marsruudiga.

2.1.14 Koolid

Hiiumaal turismikoolitust andvaid õppeasutusi ei ole, kuid tegeldakse SA Tuurus ja Suuremõisa Tehnikumis aktiivselt turismialase täiendõppega.

Turismikoolitust annavad Läänemaal Haapsalu Kutsehariduskeskus ja Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledzh.

Saaremaal annavad turismiharidust Kuressaare Ametikool ja Tallinna Tehnikaülikooli Kuressaare Kolledzh.

Seega paikneb kolmes kõnealuses maakonnas 4 statsionaarset turismiharidust andvat õppeasutust, mis on 14% Eesti vastavast pakkumisest.

2.1.15 Organisatsioonid

Hiiumaal on peamine maakondlik turismiasjaline MTÜ Hiiumaa Turismiliit, mille ülesandeks on Hiiumaa turismiettevõtjate huvide eest seismine, turismiarendus, turismialane nõustamine. Liidu peamiseks partneriteks turismitegevuse arendamisel ja koordineerimisel on SA Tuuru, Hiiu maavalitsus ja Riigimetsa Majandamise Keskus. Kärdlas paikneb ka Hiiumaa turismiinfokeskus.

Läänemaal on peamine maakondlik turismiasjaline MTÜ Haapsalu Turism, kuid seni on selle organisatsiooni tegevus olnud projekti- ja liikmepõhine, mistõttu pole mängitud suurt rolli maakonna, kui terviku turismi arendamisel.

Muudeks aktiivsemateks asjalisteks on Läänemaa Giidide Ühendus, Matsalu Rahvuspark, Lihula Rahvaülikool ja Rootsi Rahvaülikool Eestis ning Haapsalu linnavalitsus, Läänemaa Arenduskeskus, Lääne maavalitsus ja turismiga aktiivsemalt tegutsevate valdade valitsused. Mainimist väärib Matsalu koostööpiirkond (Terra Maritima), kus kuus valda – neli Läänemaalt ja 2 Pärnumaalt – on sõlminud koostöölepingu. Üldistatuna on Läänemaal aktiivsemate turismiarendajate hulgas ka kaitsealad.

Haapsalus paikneb ka Haapsalu turismiinfokeskus.

Saaremaal on peamine maakondlik turismiasjaline SA Saaremaa Turism. Sihtasutuse peamiseks partneriteks turismitegevuse arendamisel ja koordineerimisel on Saaremaa Ettevõtluse Edendamise Sihtasutus, Saaremaa Omavalitsuste Liit, Saare maavalitsus ja Kuressaare linnavalitsus.

Kuressaares paikneb ka Saaremaa turismiinfokeskus.

Eesti Turismifirmade Liidu 39 liikme hulgas on Hiiumaalt 1, Läänemaalt 1 ja Saaremaalt 3 firmat moodustades liikmeskonnast 13%.

Eesti Hotellide ja Restoranide Liidu 76 liikme hulgas on Läänemaalt 3 liiget ja Saaremaalt 4 liiget. Hiiumaal liidul liikmeid ei ole. Kolme maakonna liikmed moodustavad 9% liikmeskonnast.

MTÜ Eesti Maaturism 320 liikme hulgas Hiiumaalt 11, Läänemaalt 8 ja Saaremaalt 29 liiget ehk 15% ühenduse liikmeskonnast.

Eesti Kuurort- ja Taastusravi Liidu liikmeid on Läänemaalt 4 ja Saaremaalt 1, moodustades liikmeskonnast 29%.

2.1.16 Kokkuvõte

Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa turismi ja puhkemajanduse ressursi ja pakkumise kirjelduse kokkuvõtteks võib öelda, et võrreldes Eesti turismisektori üldise taustaga on:

- Riiklikus kuvandis (turundus, vaatamisväärtused) on osakaaluks viiendik;
- Kuvandis riiklikul tasandil domineerib ajalooline pärand (ajaloolised vaatamisväärsused ja muuseumid);
- Majutuse pakkumisest on osakaaluks kolmandik;
- Puhkemajade osas on pakkumine üle poole ning kodumajutuse ja puhkekülade ja –laagrite osas veidi alla poole;
- Osakaal Eesti taastusravi-, sanatooriumi- ja spateenuse pakkujate mahust on 26% (kuigi Hiiumaal vastavaid teenuseid ei pakuta);
- MTÜ Eesti Maaturism rahvustoidu pakkujatest viiendik;
- Aktiivse puhkuse pakkumistest viiendik;
- Aktiivse puhkuse profiili loovad kalandus, ratsutamine, golf ja vesiharrastused (26-30%) ;
- Maaturismi andmebaasis kolmandik;
- Matkaradadest on hinnanguliselt osakaal 15-20%;
- 7% Eesti reisifirmadest;
- 14% Eesti turismihariduse pakkumisest;
- Eesti turismisektori organisatsioonide liikmeskonnast osakaalu kuuendik.

Seega on Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa suurim osakaal Eesti turismisektoris majutuses, eelkõige väiksemate majutuskohtade osas (pool) ja maaturismis.

Muudes aspektides – aktiivne puhkus, vaatamisväärsused, turunduskuvand, taastusravi-, sanatooriumi- ja spateenused, matkarajad - ollakse ümmarguselt neljandiku-viiendiku mastaabis pakkuja.

Kõige väiksem osakaal on reisifirmade, turismikoolide ja turismisektori organisatsioonide liikmeskonna osas.

2.2 Turud

2.2.1 Põhiturud

Sise- ja välituristide jagunemise osas oli siseturistide osakaal Hiiumaal 2004. aastal 69%, Läänemaal 44% ja Saaremaal 40%. See teeb kolme maakonna keskmiseks 51%. Eesti vastav näitaja oli 28%, Lääne-Eesti regioonil 38%.

Majutatud ja ööbimised 2004

	Majutatud	Ööbimised	Ööbimisi majutatu kohta
Hiiumaa	16 740	30 584	1,83
Läänemaa	54 195	147 581	2,72
Saaremaa	91 209	217 706	2,39
Hiiu-, Lääne- ja Saaremaal	162144	395871	2,44
Lääne-Eesti Region	402 000	1 126 000	2,80
Kogu Eesti	1 922 000	3 758 000	1.96

Allikas: Statistikaamet

Majutatute osas on kolme maakonna osakaal kokku 8,4% ja ööbimiste osas 10,5%.

Regiooni mastaabis on kolme maakonna osakaal majutatutest 40,3% ja ööbimistest 35%.

Regiooni vastavad suhtnäitajad on majutatutest 20,9% ja ööbimistest 30%.

Hiiumaal on sisuliselt tegemist kahe turuga – siseturg ja Soomega – kuna nende majutatute osakaal on kogu turust 84%.

Ka Läänemaa on kahe turuga – siseturu ja Soome – sihtkoht, kuna nende peale tuleb kokku 85% majutatutest.

Saaremaal on tegemist kolme turuga – siseturg (40,1%), Soome (38,5%) ja muude turgudega (Läti, Saksamaa ja Rootsi kokku 12,9%) – kuna nende majutatute osakaal on kogu turust 91,5%.

2004. aastal teenindas Hiiumaa turismiinfokeskus Kärđlas kokku 15100 klienti, nende hulgas 9750 keskuse külastajat. Külastajaid oli enam Eestist – 5800, Soomest – 1460, Saksamaalt – 760 ja Rootsist 560.

2004. aastal teenindas Saaremaa turismiinfokeskus Kuressaares kokku 28100 klienti, nende hulgas 17450 keskuse külastajat. Külastajaid oli enam Soomest – 6400, Eestist – 4070, Saksamaalt – 2300, Rootsist 930 ja Lätist 920.

Põhiturgudelt majutatud 2004

	Kokku	Eesti	Soome	Läti	Saksa maa	Rootsi	Leedu	Suur britannia	Vene maa
Hiiumaa	16740	11068	3046	745	556	525	41	61	69
Läänemaa	54195	23888	21945	404	2215	2911	151	278	256
Saaremaa	91209	36597	35116	5375	3693	2749	1117	853	765
Kokku	162144	71553	60107	6524	6464	6185	1309	1192	1090
%	100%	44%	37%	4%	4%	4%	0,8%	0,7%	0,7%
Osakaal									
Eestis %	8,4%	13,1%	7,1%	15,9%	7,5%	6,9%	6,4%	3,1%	2,6%

Allikas: Statistikaamet

Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa peamisteks turgudeks majutatute lõikes on selgelt siseturg ja Soome, moodustades 81% vastavas piirkonnas majutatute koguarvust ja 86% ööbimiste koguarvust.

Teisese tähtsusega turgude rühma moodustavad Läti, Saksamaa ja Rootsi, moodustades 12% vastavas piirkonnas majutatute koguarvust ja 9% ööbimiste koguarvust.

Ülejäänud turgude vahel jaguneb 7% majutatute koguarvust ja 5% ööbimiste koguarvust.

Ka vastavates maakondades ja Eestis majutatute suhtarvu põhjal domineerivad siseturg (kolme maakonna osakaal 13,1%) ja Soome (kolme maakonna osakaal 15,9%).

2.2.2 Hiiumaal, Läänemaal ja Saaremaal viibimise kestvus

Ööbimised põhiturgudelt 2004

Kokku	Soome	Eesti	Rootsi	Saksa	Läti	Vene	Suur britannia	Leedu
-------	-------	-------	--------	-------	------	------	-------------------	-------

	maa					maa			
Hiiumaa	30584	5877	19926	951	1369	868	73	91	66
Läänemaa	147581	84896	46210	6647	3808	496	1244	549	220
Saaremaa	217706	117286	64095	8028	7399	6630	2063	1411	1764
Kokku	395871	208059	130231	15626	12576	7994	3380	2051	2050
%	100	53%	33%	4%	3%	2%	0,9%	0,5%	0,5%
Ööbimist majutatu kohta	2,44	3,5	1,8	2,5	1,9	1,2	3,1	1,7	1,6

Allikas: Statistikaamet

Hiiumaal, Läänemaal ja Saaremaal viibimise kestvuse osas juhivad selgelt Soome (3,5 ööd) ja Venemaa (3,1 ööd) turistid, kellele järgnevad selge kolmandana Rootsi (2,5 ööd) turistid. Ülejäänud turgudelt on piirkonnas viibimise kestvus alla 2 öö.

2.2.3 Hooaegsus

Majutatud kolmes maakonnas 2004

kuude lõikes

Kuu	Majutatut	%
Jaanuar	5084	3
Veebruar	5420	3
Märts	6417	4
Aprill	8088	5
Mai	14035	9
Juuni	22094	14
Juuli	36113	22
August	28365	17
September	10872	7
Oktoober	10271	7
November	7484	5
Detsember	7901	5
Kokku	162144	100

Allikas: Statistikaamet

Hooajalisuse aspektist tõusevad selgelt esile suvekuud, sest juuni, juuli ja augusti osakaal majutatute lõikes on 53%, kusjuures august edestab märgatavalt juunit.

Teisese hooaja moodustavad mai, september ja mõnevõrra üllatuslikult oktoober – nende kuude osakaal majutatute lõikes on 22%.

Kõige vaiksemad kuud on jaanuar ja veebruar, nõ. vaikselt hooajalt teisesele hooajale ülemineku kuud on märts, november ja detsember.

2.3 Arengudokumendid

Käesoleva strateegiaga on seotud järgmised arengudokumendid:

- Eesti riiklik arengukava 2004–2006
- Riiklik turismi arengukava 2002-2005 ja 2007-2013
- Eesti kui reisisihi turundusstrateegia 2004-2006
- Eesti regionaalarengu strateegia 2005-2015
- Lääne-Eesti saarte arengukava 2001-2004
- Eesti transpordi arengukava 2005-2013
- Eesti keskkonnastrateegia 2010
- Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa maakonnaplaneeringud ja vastavad teemaplaneeringud

2.4 SWOT – analüüs

Käesoleva SWOT-i allikaks on Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa turismiarenduskavade SWOT-id.

2.4.1 Tugevused

Looduskeskkond

- Tugev eripära ja omapärand – merelisuus, pärand, loodusturism;
- Väärtuslik ja heas seisus looduskeskkond - liigirikkus, flora ja fauna mitmekesisus;
- Merelisuus tooteressursina ja rannad;

Majanduskeskkond

- Massiturismi puudumine maapiirkondades;
- Tugev kohalik turismiharidus (Kuressaare, Haapsalu);
- Aastaringselt atraktiivne terviseturism Kuressaares ja Haapsalus;
- Haapsalu ja Kuressaare kui tunnustatud turismisihtkohad
- Sama hinna eest rohkem väärtust;

Tehiskeskkond

- Ajaloojärandi rohkus;
- EuroVelo jalgrattatee läbib maakondi.

Maine

- Tugev eripära ja omapärand – merelisuus, pärand, loodusturism;
- Haapsalu ja Kuressaare kui tunnustatud turismisihtkohad;
- Hiiumaa kui merelise ja saarelise omapärandi pärl;
- Traditsiooniline ja kõrge mainega puhkepiirkond siseturul;
- Turvaline ja stressivaba puhkekeskkond (eriti Hiiumaal);
- Brändid – Saaremaa, Kuressaare, Haapsalu, Hiiumaa, Matsalu kaitseala, Kaali kraater, Läänemaa rannarootslased, Kõpu majakas, Kassari;
- Suur-Kuressaare ja Haapsalu regionaalpoliitikas kasvupiirkonnad;

2.4.2 Nõrkused

Looduskeskkond

- Merega seotud aktiivse puhkuse võimalused vähe arenenud;

- Ebapiisav looduse kui vaatamisväärsuse esiletoomine.

Majanduskeskkond

- Pakkujate/toodete nappus;
- Teenustepakkumise ebapiisavus ja madal tase;
- Võõrkeelte vähene oskus nii teeninduses kui giidinduses;
- Kõrge hooajalisus – tippahooajaks kolm suvekuud, muu aeg on rahuldav täituvus ainult terviseturismiprofiiliga majutuses;
- Inim- ja tööjõuressursi nappus;
- Ametliku turismistatistika ebaadekvaatsus, kohalike uuringute puudumine;
- Investeeringud ei tule piirkonda, kuna tööjõudu napib ja infrastruktuur ebapiisav;
- Investeeringukapitali (eelkõige omavahendite) vähesus piirkonna turismis;
- Investeeringutoetus läheb “mööda” – taotlemisvõimelised vaid suured tegijad;
- Teenindustase nõrk (eriti toitlustuses, tingitud hooajalisusest);
- Merega seotud aktiivse puhkuse võimalused vähe arenenud;
- Teenused ja tooted pakkumisekesksed, mitte nõudlusel põhinevad;
- Eestipärase toidu ja eheda toote pakkumine puudulik;
- Info nõrkus (kodulehed ja viidad);
- Vähe reisifirmasid, seega vähe paketeerijaid ja vahendajaid;
- Ebapiisav turismikoolituse pakkumine;

Tehiskeskond

- Rannapiirkondade infrastruktuur ebapiisav (kruusateed, väikesadamad, kommunikatsioonid);
- Puudulik bussiyhendus Kuressaare-Haapsalu ja Kuressaare-Kärdla ja Kärdla-Pärnu ja Pärnu-Riia suunast;
- Praamitranspordi läbilaskevõime ei vasta tippahooaja nõudlusele;
- Sõltuvus Soome turust;
- Info nõrkus (kodulehed ja viidad);

Maine

- Eesti ning Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa on Euroopas ja kaugturgudel reisisihina vähetuntud;
- Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa esiletoomine riiklikus infos ja turundamises ebapiisav;
- Info nõrkus (kodulehed ja viidad);

Administratiivkeskkond

- Puudub ühine turundus;
- Koostöö Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa kontekstis ebapiisav;
- Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa maapiirkonnad ei ole majandus- ja regionaalpoliitikas prioriteetidid;
- Vähenenud esindatus turismisektori organisatsioonide liikmeskonnas osas;

2.4.3 Võimalused

Looduskeskkond

- Pärandi- ja loodusressursi efektiivsem ja elamuslikum kasutamine ka madalhooajal;
- Väinameri Hiiumaad, Läänemaad ja Saaremaad siduva mereturismiressursina.

Majanduskeskkond

- Pärandi- ja loodusressursi efektiivsem ja elamuslikum kasutamine ka madalhooajal;
- Tervise-, maa-, jahi-, kalastus- ja loodusturismi nõudluse tõusutrendi ja kasvava turu ärakasutamine;
- Oma ja välismaa eeskujude (*best-practice*) ehk edukate naabrite kaasuste pealt õppimine ja õpetamine;
- Riiklike regionaal- ja eurovahendite aktiivsem ja koordineeritud kasutamine turismi arendamisel;
- Korduvkülastajate kasvav huvi liikuda Tallinnast väljapoole;
- Teenusepakkujate aktiivsem liitumine katuseorganisatsioonidega või kettidega;
- Green Key's, Eesti turismiettevõtete kvaliteediprogrammis ja Turismi teadlikkus- ja koolitusprogrammis osalemine;
- Turuinfo efektiivsem hankimine ja kasutamine;
- Siseturu aktiivsem ärakasutamine kevad-sügishooajal;
- Mereturismiarenduskoostöö Via Baltica Maritima (Hiiumaa, Läänemaa, Saaremaa ja Pärnumaa + Soome-Balti rannik-Rootsi);
- Väinameri Hiiumaad, Läänemaad ja Saaremaad siduva mereturismiressursina.

Tehiskeskkond

- Pärandi- ja loodusressursi efektiivsem ja elamuslikum kasutamine ka madalhooajal;

- Olemasoleva infrastruktuuri tõhusam kasutamine;
- Proaktiivne *second homes* kinnisvaraarendus;

Maine

- Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa sidusus sihtkohana ja ühisturundus;
- Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa kui sihtkoha mainekujunduses sõnumi suunamine kvaliteetsemale tarbijasegmenstile;
- Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa maine tõstmine sihtkohana võtmeturgudel;

Administratiivkeskkond

- Regulaarse regioonitasandi koostöö käivitamine Lääne-Eestis;
- Riiklike regionaal- ja eurovahendite aktiivsem ja koordineeritud kasutamine turismi arendamisel;
- Mereturismiarenduskoostöö Via Baltica Maritima (Hiiumaa, Läänemaa, Saaremaa ja Pärnumaa + Soome-Balti rannik-Rootsi);

2.4.4 Ohud

Looduskeskkond

- Taluvusvõime ebapiisav kontrollimine ning ületamine;
- Siseturu liigne sõltuvus ilmastikuoludest;

Majanduskeskkond

- Lääne-Eesti ühisturundust ei rakendu;
- Madal arenduslik teostusvõime;
- Ametkondlik piiratus ja ebasüsteemne majanduskeskkonna mõjutamine;
- Turismi ja regiooni roll majandus- ja regionaalpoliitikas ebamäärane;
- Pikaajaliste riiklike turismiinvesteeringukavade ja –prioriteetide puudumine;
- Turuga seotud oskusteabe vähesus ning analüüsi nõrkus;
- Kvalifitseeritud tööjõu nappus;
- Tööjõu “eksport” Pärnusse, Tallinna ja välismaale;
- Vähene innovaatus tootearendusel;
- Turismi mõju liiga kitsas käsitlemine;
- Kohaliku
- tasandi sisendi vähene arvestamine riiklikul tasandil;
- Siseturu liigne sõltuvus ilmastikuoludest;

- Konkurents siseturul Lõuna-Eestiga ja välisturgudel muude Läänemereäärsete regioonidega;
- Turismiuuringud ja statistika ei jõua turismi arenguvajadustele järgi.

Tehiskeskond

- Saarte maine kannatamine praamijärjekordadega seotud negatiivse meediakajastuse tõttu;

Administratiivkeskkond

- Madal arenduslik teostusvõime;
- Ametkondlik piiratus ja ebasüsteemne majanduskeskkonna mõjutamine;
- Turismi ja regiooni roll majandus- ja regionaalpoliitikas ebamäärane;
- Pikaajaliste riiklike turismiinvesteeringukavade ja –prioriteetide puudumine;
- Kohaliku tasandi sisendi vähene arvestamine riiklikul tasandil;

Maine

- Lääne-Eesti ühisturundust ei rakendu;
- Saarte maine kannatamine praamijärjekordadega seotud negatiivse meediakajastuse tõttu;
- Konkurents siseturul Lõuna-Eestiga ja välisturgudel muude Läänemereäärsete regioonidega;
- Jätkuvalt Eesti kui sihtkoha vähene tuntus ja nõrk positsioneeritus Euroopa turul;

2.4.5 SWOT-ist tulenevad muutusvajadused

Looduskeskkond

- Looduse kui vaatamisväärsuse suurem esiletoomine Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa kuvandis;
- Madalhooajal loodusturismi võimaluste senisest aktiivsem ärakasutamine;

Majanduskeskkond

- Lääne-Eestit koondava-hõlmava ühiste turundus- ja arendustegevuste alustamine ning katusorganisatsiooni küsimusega tegelemine;
- Surendada Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa turismitoodete valikut, laiendades turismi geograafilist ja hooajalist jaotumist, ning tõsta turismitoodete kvaliteeti;
- Proaktiivse Via Baltica Maritima INTERREG-koostöö alustamine;
- Hooajalisuse ühtlustamine tipphooaja pikendamise eelkõige juuni alguse ja augusti teise poole ning mai ja septembri osas;
- Inim- ja tööjõuressursi arendamise ja parendamise alustamine Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa ühiste tegevuste kaudu;
- Oskusteabe aluste – uuringute ja statistika – parendamine toetamaks üldist turismi arengut maakondades;
- Piirkonna reisifirmade kui paketeerijate ja vahendajate arengu aktiivsem toetamine;
- Riiklikus turismipoliitikas kohaliku panuse suurema arvestamise lobbyimine;
- Turismihariduse pakkumise lisamine Läänemaal ja Saaremaal ja laiendamine Hiiumaale;

Tehiskeskkond

- Hiiumaad, Läänemaad ja Saaremaad Tallinn-Riia suunaga siduva turismimarsruudi loomine;
- Rannapiirkondade infrastruktuuri parandamine;

Maine

- Suurendada Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa kui reisisihi tuntust ja parandada Eestit puudutava turismiteabe kättesaadavust nii Eestis kui ka välismaal;
- Aktiivsem turundus teisese tähtsusega välisurgude osakaalu tõstmiseks;

Administratiivkeskkond

- Lääne-Eestit koondava-hõlmava ühiste turundus- ja arendustegevuste alustamine ning katusorganisatsiooni küsimusega tegelemine;
- Proaktiivse Via Baltica Maritima INTERREG-koostöö alustamine;
- Riiklikus turismipoliitikas kohaliku panuse suurema arvestamise lobbimine;
- Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa suurem esindatus turismisektori organisatsioonide liikmeskonnas;

3. Turismi ja puhkemajanduse arengu visioon ja eesmärgid

3.1 Visioon

Aastal 2013 on Hiiumaa, Saaremaa ja Läänemaa Euroopas tuntud, Läänemere regioonis tunnustatud ja siseturul turuliider turismi-, puhkemajandus- ja elukeskkond, mis arendab ja pakub tihedas koostöös aastaringselt hästi säilinud ja mitmekesiseid looduskooslusi, omanäolist kultuuripärandit ning kvaliteetset mere- ja terviseturismi

3.2 Eesmärgid

3.2.1 Hiiumaa, Saaremaa ja Läänemaa turismiarenduse strateegilised eesmärgid:

- koos Pärnumaaga Euroopas tuntud turismisihtkoht;
- koos Pärnumaaga Läänemere regioonis tunnustatud turismisihtkoht, Läänemere idaranniku liiderregioon;
- koos Pärnumaaga siseturu liiderregioon;
- koos Pärnumaaga on Eesti atraktiivseim turismi-, puhkemajandus- ja elukeskkond;
- teostavad koos Pärnumaaga turismiturundust- ja arendust tihedas omavahelise koostöös;
- turismi nõudlus ja pakkumine toimib aastaringselt;

- loodusturism toimub jätkusuutlikult Euroopa atraktiivseimas - hästi säilinud ja mitmekesises - looduskeskkonnas;
- turismipakkumine on konkurentidest eristuvalt omanäoline ja kvaliteetne toetades suundumust kvaliteetturismile;
- turism toimub jätkusuutlikult hästi säilinud ja mitmekesistes kultuuri- ja ajaloopärandikeskkonnas;
- pakuvad Läänemere atraktiivseimat ja mitmekesiseimat mereturismiteenust ja on koos Pärnumaaga Läänemere mereturismi võtmepiirkond;
- kogu Läänemere regiooni juhtivamaid terviseturismi sihtpiirkondi.

3.2.2 Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa turismiarenduse operatiivsed eesmärgid:

1. Lääne-Eesti regiooni ühise turundustegevuse teostamine koos Pärnumaaga;
2. Lääne-Eesti ühtse ja koordineeritud turismiregiooni ning –sihtkohana toimimine koos Pärnumaaga;
3. Riikliku keskkonna-, regionaal-, ettevõtlus- ja turismipoliitika mõjutamine Hiiumaale, Läänemaale ja Saaremaale vajalike otsuste suunas;
4. Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa kui mereturismipõhise piirkonna arendamine koos Pärnumaaga Eesti mereturismi arengukeskusena ja Läänemere mereturismi võtmepiirkonnana (koos Soome, Rootsi ja Balti rannikuga);
5. Aastal 2010 on:
 - majutatud turistide koguarv 210000 ja ööbimiste koguarv 525000;
 - tubade keskmine täitumus 40% ja voodikohtade täitumus 37%;
 - keskmine viibimine (ööbimiste ja majutatute suhe) 2,5 ööd;
 - suvekuude osakaal majutatutes 45%, mai ja september 20% ning oktoober-aprill 35%;
 - sise- ja välisturgude osakaal 40:60;
 - Soome ja siseturu osakaal majutatutest 75%, Läti, Saksamaa ja Rootsi turgude osakaal 16% ja ülejäänud turgude osakaal 9%.

3.3 Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa turismiarengu sidusvaldkonnad

Majanduspoliitika:

- lisasissetulekuallikate ja uute töökohtade loomine ning olemasolevate töökohtade säilitamine;
- majanduse mitmekesistamine ja ümberstruktureerimine;
- kohalike eelarvetulude suurendamine, investeringute toomine piirkonda.

Sotsiaalpoliitika:

- üldise elukeskkonna ja -kvaliteedi parandamine;
- toimetulekuvõimaluste lisamine suurtest tõmbekeskustest väljaspool;
- kohaliku initsiatiivi kui arengut käivitava faktori esiletoomine ja toetamine.

Keskkonnapoliitika:

- keskkonda mõjutava tegevuse kavandamisel säästva arengu põhimõtetest lähtumine;
- olemasolevate loodusväärtuste aktiivne säilitamine – säästev rakendus turismielamuse loomisel looduskeskkonnas;
- llooduspärandi aktiivsem eksponeerimine ja teadlik suunamine.

Pärandipoliitika:

- kultuuriväärtuste aktiivne säilitamine – säästev rakendus turismielamuse loomisel kultuurikeskkonnas;
- ajaloo- ja kultuuripärandi eksponeerimine;
- atraktiivsete kultuurisündmuste tekitamine ja traditsiooniks muutumine.

Arengu- ja administratiivpoliitika:

- Tagada toimiv planeerimis-otsustus-rakendusahel nõudlus-ettevõtja-KOV-maakonnad-regioon-riik;
- Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa, Lääne-Eesti ja Läänemere koostööprojektide algatamine ja läbiviimine.

3.4 Visioonist ja eesmärkidest tulenevad prioriteetsed valdkonnad

3.4.1 Prioriteetsed arenguvaldkonnad

- Mereturism;
- Loodusturism;
- Terviseturism;
- Päranditurism.

3.4.2 Prioriteetsed tegevusvaldkonnad

- Informatsioon ja turundus;
- Koostöö ja poliitika;
- Analüüs ja oskusteave;
- Tootearendus;
- Infrastruktuur.

4. Tegevused

4.1 Informatsioon ja turundus

Informatsiooni, turunduse ja mainekujunduse eesmärkideks on Euroopas tuntud turismisihtkoha, Läänemere regioonis tuntud ja siseturul liideturismisihtkoha ning turismi-, puhkemajandus- ja elukeskkonna kuvandi kujundamine.

Selle saavutamiseks on oluliseim ühise (Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa + Pärnumaa) turundustegevuse teostamine.

4.1.1 Turud ja positsioneerimine

Turud

Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa peaturgudeks on siseturg ja Soome.

Teisese tähtsusega turgudeks on Rootsi, Saksamaa ja Läti.

Seega on Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa võtmeturgudeks siseturg, Soome, Rootsi, Saksamaa ja Läti.

Uuteks turgudeks ehk tulevikuturgudeks on Hiiumaale, Läänemaale ja Saaremaale Venemaa ja Suurbritannia ja mandri-Euroopa.

Positsioneerimine

Viiakse läbi turu-uuring, mille tulemustena selgitatakse välja nii kogu piirkonna kui maakondade täpsemad turundusteemad ja –tegevused igal võtmeturul.

4.1.2 Turundusvahendid

Regiooni turismiportaal

Avatakse Lääne-Eesti turismiregiooni portaal koos Pärnumaaga, milles maakondlikud turismikoduleheküljed on lahendatud ka omaette alajaotusena.

Portaal tehakse võtmeturgude – eesti, inglise, soome, rootsi, saksa, läti ja vene – keeltes.

Trükised

Koostatakse Lääne-Eestit turismisihtkohana tutvustavad trükised koos Pärnumaaga:

- Üldkataloog (maine + turismiinformatsioon) võtmeturgude keeltes
- Turismikaart-voldik turismiinfoga (ka .pdf-ina allalaetav)

Infoleht

Koostatakse kvartaalne infoleht kasutades seda meediatöövahendina. Infoleht saadetakse regulaarselt meediakontaktidele, koostööpartneritele, võtmeklientidele ja see on saadaval nii regiooni portaalist failina kui paber kandjal regiooni turismiinfopunktides.

Videofilm

Tellitakse turismivideo, millest tehakse kolm versiooni – pikk VHS/CD versioon turundustöövahendiks, lühike VHS/CD turundusmaterjaliks ja kodulehelt allalaetav videofail.

Lääne-Eesti regiooni märk ja tunnuslause

Töötatakse välja Lääne-Eesti regiooni märk ja tunnuslause.

4.1.3 Turundusüritused

Välisturg

Osaletakse turismimesseidel Lääne-Eesti regioonina koos Pärnumaaga:

- Matka (Soome);
- Tur (Rootsi);
- Balttour (Läti);
- ITB (Berliin);
- Mardilaat (Helsingi);
- Muud EAS-i poolt olulistel turgudel korraldatavad üritused
- Materjalide saatmine teistele messidele, saatkondadesse, jm

Korraldatakse turundusüritusi võtmeturgudel aprillis.

Korraldatakse koostöös Eesti saatkondadega välisriikides presentatsioone, kohtutakse edasimüüjatega.

Korraldatakse tutvumisreise välisturgude reisifirmade- ja meedia esindajatele.

Siseturg

Osaletakse Eesti turismimessil Tourest.

Korraldatakse turundusüritus Tallinnas mai alguses.

Korraldatakse tutvumisreise reisifirmade- ja meedia esindajatele.

4.1.4 Madalhooaja turundus

Mai, juuni esimene pool, augusti teine pool, september

Esmaseks madalhooajaks loetakse juuni esimene ja augusti teine pool. Vastava hooaja täitmiseks koostatakse 2006 Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa turismiettevõtlust katvad eripakkumised, mida reklaamitakse aktiivselt mais ja augustis siseturul.

Alates 2007 koostatakse vastavad virtuaalsed eripakkumiskataloogid ka peamistele välisturgudele.

Tähtsusele teiseks madalhooajaks loetakse mai ja september. Vastava hooaja täitmiseks koostatakse 2006 kogu Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa turismiettevõtlust katvad eripakkumised hooajaliste (kevad ja sügis Hiiumaal, Läänemaal ja Saaremaal) nädalavahetusteenuste ja –toodetega, mida reklaamitakse aktiivselt aprillis ja septembril siseturul.

Alates 2007 koostatakse vastavad virtuaalsed eripakkumiskataloogid ka peamistele välisturgudele.

4.1.5 Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa loodusturismiprofiili tõstmine

Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa kui turismisihtkoha kuvandis rõhutatakse senisest rohkem piirkonna loodusturismiprofiili kaasates turundustöösse aktiivsemalt looduskaitsealasid ja rahvusparkke.

4.2 Poliitika & koostöö

Turismipoliitika ja –koostöö eesmärkideks riikliku keskkonna-, regionaal-, ettevõtlus- ja turismipoliitika mõjutamine Hiiumaale, Läänemaale ja Saaremaale vajalike otsuste suunas, mille saavutamiseks on oluline ühtse ja koordineeritud turismiregiooni ning –sihtkohana tegutsemine.

4.2.1 Maakonnapiirideülene koostöö

Analüüsitakse võimalusi ja tehakse ettepanekuid maakonnapiire ületava omavalitsuste, ettevõtjate ja kolmanda sektori koostöö kui Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa turismikoostöö ühe lähtekoha edendamiseks.

4.2.2 Lääne-Eesti regiooni koostöö edendamine

Tehakse ettepanek Pärnumaale kajastada oma arengudokumentides vastavalt käesolevale Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa turismiarenduskavale vajadust Lääne-Eesti regiooni ehk Hiiumaa, Läänemaa, Pärnumaa ja Saaremaa turismikoostöö edendamiseks ja vajadusel Lääne-Eesti regiooni katusorganisatsiooni asutamiseks.

Lääne-Eesti turismikoostöö eesmärgiks oleks ühisturunduse elluviimine, osalemine rahvuvahelises koostöös ühtse regioonina, regioonis turismialase tegevuse koordineerimine ning turismiettevõtlusele vajalikku keskkonna arendamine.

4.2.3 Läänemere regiooni koostöö (Via Baltica Maritima)

Asutakse arendama rahvusvahelist regioonidevahelist turismiarenduskoostööd koos Pärnumaaga Soomest Ahvenamaa, Varsinais-Suomi ja Suomen-Eteläkärki piirkondadega ning Rootsi idaranniku piirkondadega kaasates partnereid Läti ja Leedu rannikult.

4.2.4 Institutsionaalne ja valdkondlik koostöö

Koostöö koolidega

Käivitatakse koostöös Lääne-Eesti regiooni turismikoolidega turismiettevõtluse inkubeerimisprojekt, mille eesmärgiks on olemasolevatele turismiettevõtjatele

pakkuda tuge tegevuse laiendamisel või edasiarendamisel ja toetada uute ettevõtjate turismiga tegelemise alustamist.

Parimate tunnustamine

Parimate ettevõtete valimise valimiskriteeriumite koostamine ja parimate tunnustamine.

Tööjõu kvalifikatsioon

Käivitatakse regulaarne tööjõu täiendkoolitus.

Uus tööjõud

Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa saavad Eesti turismitudengite praktikabaasiks.

Igal aastal igas Eesti turismikoolis tehakse üks diplomitöö Lääne-Eesti teemal

4.2.5 Lääne-Eesti turismikonverents

Koostöös Pärnumaaga ja Eesti turismiorganisatsioonidega korraldatakse turismikonverents, mille eesmärgiks on Lääne-Eesti turismi arenguvõimaluste ja –probleemide arutamine.

- Konverents toimub 2 päeva formaadis - 1. päev konverents, 2. päev korraldava sihtkohaga-maakonnaga tutvumine, 3. päev töötoad.
- Konverents roteerub toimudes igal aastal erinevas maakonnas.

4.3 Analüüs ja oskusteave

Analüüsi ja oskusteave tegevuste eesmärgiks on Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa kui sihtkoha tuntuse, turisminõudluse ja –pakkumise adekvaatse suhte, turismipakkumise omanäolisuse ja kvaliteetsuse ning jätkusuutlikkuse tagamise toetamine. Vastavad tegevused on osa Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa ühtsest koordineeritud turismisihtkohana toimimisest.

4.3.1 Turismiuuringud

Viiakse läbi järgmised ühised turismiuuringud:

- turismi tegeliku mõju väljaselgitamine;
- turu-uuring võtmeturgudel;
- tooteinventuur;
- statistika (küllastajad, turistid, töökohad);
- kliendiküsitlused (päritolu, käitumine, kulutused, rahulolu, soovid);
- teenuste ja teeninduse kvaliteedianalüüs.

4.3.2 Turismikoolitused

Viiakse läbi järgmised ühised turismikoolitused:

- avalikule ja kolmandale sektorile – turismi planeerimine ja arendamine;
- ettevõtjatele – tootearendus ja turundus;
- teenindavale personalile – teeninduskvaliteet.

4.4 Tootearendus

Tootearenduse eesmärkideks aastaringselt toimiv ja konkurentidest eristuvalt omanäolise ning kvaliteetse loodus-, mere- pärand- ja terviseturismitoote pakkumine.

4.4.1 Lääne-Eesti turismimarsruudi arendus

Lääne-Eesti turismimarsruudi väljatöötamine ja ellurakendamine koos Pärnumaaga eesmärgiga laiendada külastamise turismigeograafiat ja pikendada piirkonnas viibimise kestvust.

4.4.2 Mereturism

Väikesadamapõhine mereturism

Töötatakse välja Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa väikesadamaid siduvad purjejahi- ja kaatrimarsruudid ja -paketid.

Mereäärsete majutuste lisateenused

Koostatakse nõ. rannikulähedasi merematkamarsruute, kus paadiga-kanuuga-süstaga toimuva matkamise sisuks on maastiku, taimestiku ja lindude vaatlemine ning kalastus.

4.4.3 Kohalik toit

Koostatakse Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa menüüd – loetelu ja retseptid vastavate maakondade toidupärandiga ja kohaliku toorainega seotud roogadest, mida saaksid pakkuda peale Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa toitlustusasutuste ka Pärnu ja Tallinna restoranid.

Toitlustusettevõtjatele korraldatakse Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa menüü koolitusi.

Igal Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa turiste toitlustavas ettevõttel peab olema menüüs vähemalt üks traditsiooniline Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa või kohalikust toorainest valmistatud roog.

4.4.4 Aktiivne puhkus

Aktiivse puhkuse paketid

Koostöös Eesti turul etableerunud aktiivse puhkuse pakkujatega koostatakse ja pakutakse Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa pakette:

- Jalgrattamatkad
- Jalgsimatkad
- Kanuu- ja süstamatkad
- Ratsamatkad
- Marja- ja seeneretkematkad
- Loodus ärkab-matkad
- Fotomatkad
- Linnuvaatlusmatkad

Aktiivse puhkuse tippüritused

Koostöös Eesti turul etableerunud aktiivse puhkuse pakkujatega korraldatakse Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa aktiivse puhkuse tippüritusi:

- Väinamere meresüstamaratonid
- Väinamere jalgrattamaratonid

Talvine aktiivne puhkus

Korraldatakse talvel merejääl ainult koos pädeva saatjaga - soome kelgu matkad, suusamatkad, uisumatkad, jäägolf, jääpurjetamine, hülgejahi matkimine.

4.4.5 Loodusturism

Looduskaitsealad ja rahvusparkid

Koostatakse senisest rohkem Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa turismitootearendusse ja –pakkumisse piirkonna looduskaitsealad ja rahvusparkke.

Loodusvaatlusturism

Laiendatakse loodusturismi pakkumist taime-, maastiku- ja linnuvaatluse infrastruktuuri väljaarendamisega.

Alustatakse suviste nädalavahetuste maali- ja fotolaagritega looduskaunite vaadetega kohtades kaasates võimaluste piires tuntud loodusfotograafe ja maalikunstnikke.

Loodusharidus, loodusõppekeskused ja koolidekampaaniad

Loodusharidust korraldatakse koostöös Keskkonnaministeeriumi, RMK ja kaitsealadega, kusjuures olulisel kohal on praktiline looduse tundmine, loomingulise inspiratsiooni ammutamine loodusest ja oskused looduses liikumiseks.

Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa loodusõppekeskustevõrku arendatakse koostöös Keskkonnaministeeriumi ja RMK-ga.

Koostöös RMK-ga kaks loodushariduse kampaaniat koolidele – kevadine mai lõpus-juuni alguses ja sügisene septembris.

4.4.6 Terviseturism

Suurtele taastusravikeskustele lisandub Hiiumaal, Läänemaal ja Saaremaal uusi väiksemaid pakkujaid, kes keskenduvad enamasti juba olemasolevate majutusasutuste baasil arenedes taastusravi asemel wellnessile. (*Wellbeing* pakub lõõgastust ja *fitness* nõuab aktiivset liikumist. Seega - wellbeing + fitness = wellness ehk saavutatakse vaimne ja füüsiline tasakaal ja heaolu olles selleks aktiivselt passiivne).

4.5 Infrastruktuur

Turismi infrastruktuuri ja turismiobjektide arendamise eesmärgiks turismi kvaliteetseks pakkumiseks vajaliku hästi säilinud looduskeskkonna, kultuuri- ja ajaloopärandikeskkonna ning mereturismiinfrastruktuuri väljaarendamine.

4.5.1 Viidamajandus

Lääne-Eesti turismimarsruut kaetakse koordineeritult turismiobjektidele ja –teenustele suunavate viitadega ja turismiinfoskeemidega.

4.5.2 Lääne-Eesti külastuskeskused

Arendatakse välja Lääne-Eesti külastuskeskuste võrgustik arvestades Lääne-Eesti turismimarsruuti ja turistide liikumisvoogude logistikat.

4.5.3 Transport

Praamiühendused

Tippahooajaks töötatakse välja paindlikumad praamiühenduse lahendused.

Bussiühendused

Tippahooajaks töötatakse välja paremad bussiühendused Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa ja Pärnu ning Riia vahel.

4.5.4 Külustuskeskkonna animeerimine

Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa legendid annavad võimaluse külustuskeskkonna elavdamiseks teeääraste puhkekohtade juurde vastavaid väikevorme – piirkonna “oma lugu” lahtiseletavaid stende ja legendidega seotud puuslikke (kohalike meistrite tehtud puukujud tegelaskujudest)

- Floora
- Fauna
- Hiiumaa, Läänemaa ja Saaremaa *illuminati* (persoonid)
- Kohalikud rahvakalendriga seotud sündmused